

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 332.1

JEL Classification: Q01, R58, O150

DOI: 10.37332/2309-1533.2024.4.17

Цвігун І.А.,
д-р екон. наук, професор,
завідувачка кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Tsvihun I.A.,
dr.sc.(econ.), prof.,
head of the accounting and taxation department
and technologies of electronic business,
Higher educational institution «Podillia State University»,
Kamianets-Podilskyi

MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF MILITARY OPERATIONS

Постановка проблеми. Сільські території України завжди відігравали стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та розвитку національної економіки. Проте в умовах воєнного стану вони зазнали значних втрат, які суттєво впливають на їхній сталий розвиток. Військові дії призвели до руйнування інфраструктури, мінування земель, втрати агропромислового потенціалу та обмеження доступу до ресурсів. Значна частина сільських територій перебуває в зоні активних бойових дій або окупації, що унеможливорює нормальну життєдіяльність громад. Сільські громади вже тривалий час страждали від депопуляції через трудову міграцію, старіння населення та низьку народжуваність. У 2001 році чисельність сільських жителів становила 12,6 млн осіб, що на 25,6 % менше 1990 року, 17,5 % жителів сіл старше 65 років, зменшення чисельності населення на 1000 осіб у 2021 році становило 12,2 особи, з яких 11,8 – це природне зменшення за рахунок високої смертності. Війна погіршила цю ситуацію, спричинивши масову міграцію сільського населення, особливо молоді, за кордон або до міських центрів. Це створює дефіцит робочої сили, необхідної для відновлення та розвитку регіонів.

Сільські території зазнали значного економічного спаду через знищення аграрних підприємств, перервані логістичні ланцюги та скорочення доступу до внутрішніх і зовнішніх ринків. Інвестиційна привабливість цих регіонів значно знизилась, що ускладнює їхнє післявоєнне відновлення.

Війна спричинила масштабне забруднення ґрунтів, водних ресурсів і повітря. Мінування сільськогосподарських угідь та використання важкої військової техніки погіршують екологічну ситуацію, ускладнюючи відновлення природного середовища.

В умовах війни сталий розвиток сільських територій набуває особливої актуальності, адже від нього залежить продовольча безпека, економічна стабільність і соціальна згуртованість країни. Подолання викликів, спричинених війною, та розробка адаптивних стратегій розвитку є необхідною умовою для відновлення цих територій і забезпечення їхнього довгострокового процвітання. Таким чином, дослідження проблем сталого розвитку сільських територій України в умовах воєнного стану є

важливим для розробки науково обґрунтованих рішень, які сприятимуть збереженню їхнього потенціалу, адаптації до сучасних викликів та інтеграції до глобальних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика сталого розвитку сільських територій України перебуває у фокусі багатьох науковців, оскільки її вирішення є ключовим чинником забезпечення соціально-економічної стабільності держави, особливо в умовах сучасних кризових викликів.

Ідея сталого розвитку набула глобального значення з моменту її визначення у 1987 році Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку. Відповідно до її висновків, сталий розвиток означає задоволення потреб сучасності без загрози здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби [1]. Du Pisani J. A. акцентує, що концепція сталого розвитку ґрунтується на прагненні досягти цього балансу, зберігаючи ресурси та екосистеми [2].

Абрам'юк І. підкреслює важливість збереження балансу між задоволенням потреб людства сьогодення і захистом інтересів майбутніх поколінь, що стосується як ресурсів, так і екологічної безпеки [3, с. 4]. Своєю чергою, Бойківська Г. наголошує, що сільські території відіграють критично важливу роль у забезпеченні економічного і соціального розвитку країни, адже вони є основою для аграрного сектору, який постачає продукти харчування та сировину для промисловості [4, с. 151].

Тому саме сталий розвиток сільських територій є важливою проблемою сьогодні, особливо в умовах військової агресії.

Федишин Д. зазначає, що сталий розвиток сільських має бути головною метою політики кожної держави. Він розглядає «розвиток сільських територій як комплекс, що виконує виробничі, демографічні, інституційні, соціальні, економічні, екологічні та інші функції» [5, с. 3].

Сталий розвиток сільських територій – це комплексний підхід, спрямований на збалансування економічного зростання, соціальної справедливості та охорони навколишнього середовища в сільській місцевості. Застосовуючи стійкі практики, ці регіони можуть підвищити добробут своїх громад, зберігаючи при цьому свої природні ресурси для майбутніх поколінь [6]. Аналогічно, Томашук І. характеризує розвиток сільських територій як процес змін, спрямованих на підвищення рівня розвитку економічної, соціальної та екологічної сфер сільських регіонів із максимальним задоволенням потреб сільського населення та інтересів держави [7, с. 48].

Павліха Н. і Цимбалюк І. акцентують на важливості децентралізації та створення територіальних громад, які б ефективно управляли природними, соціальними та фінансовими ресурсами [8, с. 154]. Тим часом, Богданов Д. розглядає сталий розвиток як процес якісних змін, спрямованих на стабільне соціально-економічне зростання сільських територій, підвищення ефективності сільської економіки, рівня зайнятості та якості життя сільського населення на основі реалізації комплексу економічних, соціальних і екологічних заходів державного та місцевого рівня [9].

Особливу увагу варто звернути на затвердження у 2024 році Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій до 2030 року Кабінетом Міністрів України. Документ спрямований на забезпечення сталого розвитку аграрного сектору, формування сприятливих умов для сільського населення та інтеграцію до європейського простору. Основними цілями є створення ефективної державної політики розвитку сільського господарства та стимулювання розвитку сільських територій [10].

Таким чином, дослідження останніх років підкреслюють важливість інтегрованого підходу до оцінювання сталого розвитку сільських територій, що сприяє вирішенню соціально-економічних та екологічних викликів. Це є особливо актуальним для України в умовах військової агресії та повоєнного відновлення.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження сучасних проблем та перспектив сталого розвитку сільських територій України в умовах військових дій, а також визначення стратегічних орієнтирів їх відновлення та розвитку на основі SWOT та PESTEL аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція сталого розвитку, яка сьогодні є найбільш актуальною щодо сільських територій, базується на триєдності економічної, екологічної та соціальної складових. Вона передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, збереження природних ресурсів та покращення якості життя місцевого населення. Особлива актуальність цієї концепції для сільських територій України в умовах війни полягає у необхідності збереження їхнього потенціалу, забезпечення продовольчої безпеки та створення передумов для повоєнного відновлення. Виокремлюють три основні взаємозалежні складові стратегії.

Економічний розвиток сільських територій повинен ґрунтуватися на інноваційних підходах до аграрного виробництва, підтримці малого та середнього бізнесу, розвитку кооперативів і створенні нових робочих місць. Умови війни обмежили доступ до ринків і ресурсів, тому актуальними стають стратегії, що спрямовані на локальне виробництво, розвиток переробних підприємств та підвищення ефективності використання ресурсів.

Сільські території мають величезне значення для збереження екосистем та біорізноманіття. У воєнний час вони зазнали значного екологічного навантаження через руйнування ландшафтів, забруднення ґрунтів і води, що потребує комплексних заходів із відновлення природного середовища.

Важливим є впровадження практик органічного землеробства, ефективного управління природними ресурсами та адаптації до змін клімату.

Сталий розвиток сільських територій має забезпечувати гідний рівень життя для місцевого населення, доступ до освіти, охорони здоров'я, культури та соціальних послуг. Війна суттєво загострила соціальні проблеми, зокрема демографічну кризу, зростання бідності та соціальної нерівності. Тому необхідно розвивати інфраструктуру, підтримувати внутрішньо переміщених осіб і створювати умови для повернення населення до сільських громад.

Ця концепція є найбільш актуальною сьогодні, оскільки вона відповідає викликам, що постали перед сільськими територіями в умовах війни. Її інтегрований підхід дозволяє ефективно поєднати короткострокові заходи для виживання з довгостроковими стратегіями відновлення. Крім того, сталий розвиток сільських територій сприяє їхній конкурентоспроможності, зміцненню місцевих громад та інтеграції України до європейського простору.

В Україні досі немає окремої стратегії сільського розвитку, що свідчить про невизнання цієї сфери на державному рівні. Особливо важливим є розробка та впровадження комплексної стратегії, яка б враховувала сучасні виклики під час військового стану та сприяла сталому розвитку сільських територій.

В умовах повномасштабної війни сталий розвиток сільських територій України є одним із ключових напрямків забезпечення економічної, соціальної та екологічної стабільності країни. Проте такі виклики, як руйнування інфраструктури, зменшення населення, міграційні процеси, дефіцит ресурсів та зростання рівня безробіття, потребують ретельного стратегічного підходу до планування та управління. У цьому контексті використання аналітичних інструментів, таких як SWOT та PESTEL-аналіз, є надзвичайно важливим для формування ефективних стратегій сталого розвитку.

Точна та релевантна конкретному завданню методологія має вирішальне значення для ґрунтовності отриманих результатів, оцінок чи сформованих концепцій, рекомендацій чи тверджень. SWOT-аналіз дозволяє оцінити внутрішні ресурси та можливості, а також виявити слабкі сторони й загрози, які впливають на розвиток сільських територій. Він допомагає визначити ключові напрями для пріоритетного розвитку та уникнення ризиків, формуючи основу для прийняття стратегічних рішень. PESTEL-аналіз орієнтований на аналіз зовнішніх політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів, що впливають на розвиток сільських територій. Він забезпечує розуміння зовнішнього середовища, що дає змогу адаптувати стратегії до реальних умов, мінімізуючи ризики та використовуючи можливості [11–16].

Поєднання SWOT та PESTEL-аналізу забезпечує всебічний підхід до формування стратегій сталого розвитку, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні чинники, що впливають на нього.

У контексті війни методика проведення SWOT-аналізу для сільських територій України потребує врахування специфічних викликів та можливостей, які виникають в умовах кризових ситуацій (табл. 1).

Таблиця 1

**Матриця SWOT-аналізу сталого розвитку
сільських територій України в умовах воєнного стану**

	Можливості (М)	Загрози (З)
Сильні сторони (Си)	СиМ (Сильні сторони + Можливості): 1. Значний обсяг родючих земель, сприятливий клімат для сільського господарства та високий аграрний потенціал. 2. Досвідчені працівники у сфері аграрного виробництва 3. Сільські громади більш самодостатні та здатні забезпечити власні потреби в їжі та базових послугах навіть в умовах війни	СиЗ (Сильні сторони + Загрози): 1. Військові дії спричиняють руйнування інфраструктури та погіршення логістики та зростання витрат на транспортування продукції що ускладнює використання аграрного потенціалу. 2. Нестача кваліфікованої робочої сили через міграцію. 3. Залежність від гуманітарної допомоги, оскільки багато громад не можуть забезпечити себе без зовнішньої підтримки
Слабкі сторони (Сл)	СлМ (Слабкі сторони + Можливості): 1. Можливість залучення міжнародних інвестицій для відновлення інфраструктури. 2. Створення інноваційних програм розвитку сільських громад. 3. Відбудова зруйнованих об'єктів із урахуванням принципів сталого розвитку. 4. Запровадження нових соціальних проєктів для утримання молоді у сільській місцевості.	СлЗ (Слабкі сторони + Загрози): 1. Руйнування житлового фонду, доріг та інших об'єктів інфраструктури. 2. Зростання рівня безробіття та соціальної нерівності. 3. Забруднення земель та води через військові дії, що ускладнює розвиток аграрного сектору. 4. Демографічні втрати через міграцію та загибель населення.

Джерело: авторська розробка

Використання сильних сторін, таких як аграрний потенціал і досвід працівників, у поєднанні зі створенням партнерських відносин із міжнародними організаціями, здатне мінімізувати негативні

наслідки загроз. Модернізація інфраструктури за рахунок інвестицій дозволить відновити логістичні шляхи, зменшити витрати на транспортування та стабілізувати експорт.

Слабкі сторони значно підсилюються в умовах воєнних загроз. Руйнування житлового фонду та доріг у поєднанні з міграцією спричиняють зростання безробіття та соціальної нерівності. Щоб нейтралізувати слабкі сторони та зменшити вплив загроз, важливо зосередитися на можливостях, таких як:

1. Відновлення інфраструктури за принципами сталого розвитку, включаючи використання зеленої енергії та сучасних технологій.
2. Запровадження міжнародних програм із підтримки сільських громад, що забезпечить нові робочі місця та покращення якості життя.
3. Участь у програмах з екологічного відновлення, що сприятиме очищенню земель і води, забруднених через військові дії.

Успішна інтеграція сильних і слабких сторін із можливостями створює стійкі основи для розвитку сільських територій навіть в умовах війни. Пріоритетні напрями є інвестування в інфраструктуру, підтримка населення, екологічне відновлення. Для цього необхідно запровадити інноваційні стратегії управління та розвитку громад. В умовах війни це можливо реалізувати за рахунок тісної співпраці з міжнародними партнерами для максимального використання можливостей.

Реалізація цих стратегічних пріоритетів сприятиме не лише виживанню, але й довгостроковому розвитку сільських територій навіть в умовах війни. Це забезпечить економічну стійкість, екологічну рівновагу та підвищить якість життя населення.

PESTEL-аналіз дозволяє оцінити зовнішні фактори, які впливають на сталий розвиток сільських територій. У контексті воєнного стану цей підхід допомагає ідентифікувати ключові виклики та можливості, які необхідно враховувати при формуванні стратегій відновлення (табл. 2).

Таблиця 2

**Матриця PESTEL-аналізу сталого розвитку сільських територій України в умовах
воєнного стану**

Категорія	Позитивні впливи	Негативні впливи	Стратегічні дії
Політичні (P)	- міжнародна підтримка у вигляді грантів та гуманітарної допомоги; - державні програми відновлення сільських територій.	- військовий конфлікт руйнує інфраструктуру та загрожує безпеці населення; - політична нестабільність ускладнює реалізацію довгострокових стратегій.	- залучення міжнародних партнерів до відновлення сільських територій; - включення безпекових заходів у стратегії розвитку.
Економічні (E)	- експортний попит на українську аграрну продукцію; - підтримка малого та середнього бізнесу через міжнародні програми.	- руйнування логістичних шляхів та підвищення цін на паливо; - обмежений доступ до фінансування для фермерів і громад.	- розвиток локальних ринків; - залучення інвестицій у кооперації та переробку продукції.
Соціальні (S)	- соціальна згуртованість громад сприяє взаємодопомозі; - готовність до впровадження локальних ініціатив для відновлення.	- масова міграція працездатного населення; - психологічний стрес унаслідок війни; - обмежений доступ до освіти та медицини у віддалених сільських районах.	- реалізація програм психологічної допомоги; - інвестування в освіту та медицину для сільських громад.
Технологічні (T)	- впровадження сучасних агротехнологій (дрони, автоматизація); - розвиток цифрових платформ для фермерів; - використання зеленої енергетики.	- обмежений доступ до нових технологій через воєнні дії; - висока вартість впровадження інноваційних рішень.	- залучення міжнародної технічної допомоги для впровадження інновацій; - навчання фермерів роботі з новітніми технологіями.
Екологічні (E)	- потенціал розвитку зеленої енергетики; - використання екологічних підходів до сільського господарства.	- забруднення земель через мінування та використання хімічної зброї; - руйнація природних екосистем.	- впровадження програм з очищення та відновлення ґрунтів; - розробка екологічних стандартів для сільського господарства.
Правові (L)	- інтеграція до міжнародних правових стандартів, зокрема ЄС; - можливість оновлення нормативно-правової бази для підтримки фермерів.	- відсутність належного захисту прав власності на землі; - недостатній контроль за виконанням законодавства, пов'язаного із захистом довкілля та підтримкою аграрного сектору.	- реформування земельного законодавства для спрощення доступу до ресурсів; - забезпечення правового захисту власності та стимулювання інвесторів.

Джерело: авторська розробка

Матриця PESTEL-аналізу демонструє, що сталий розвиток сільських територій залежить від гармонізації політичних, економічних, соціальних, технологічних, екологічних та правових чинників. Для подолання негативних впливів необхідно розробити комплексні програми, які включають відновлення інфраструктури, впровадження інновацій, залучення міжнародних партнерів і реформування законодавства.

Особливий акцент слід зробити на підтримці громад та збереженні природних ресурсів для забезпечення довгострокової стійкості. Для покращення політичних факторів необхідно розширити співпрацю з міжнародними організаціями для отримання фінансування, технічної підтримки та політичної стабільності на місцевому рівні та інтегрувати безпекові аспекти у всі плани розвитку.

Економічні фактори залежать від фінансової підтримки з боку держави для розвитку локальних ринків, розширенні експортних можливостей через залучення інвестицій та підтримку кооперативного руху.

Соціальні фактори безпосередньо залежать від викликів війни, оскільки масова міграція та психологічний стрес підривають людський капітал. Варто розробити програми соціальної підтримки, зокрема психологічної допомоги, та інвестувати в розвиток медичних і освітніх послуг для сільських громад.

Технологічні фактори при допомозі інноваційних агротехнологій, цифрових платформ та зеленої енергетики можуть підвищити продуктивність і зменшити залежність від традиційних ресурсів. Тому найважливішим є залучення міжнародної технічної допомоги, створення програм навчання фермерів та забезпечення доступності новітніх технологій у сільських регіонах.

Екологічні фактори під час війни є серйозною загрозою для сталого розвитку. Впровадження програм очищення ґрунтів, розроблення стратегії відновлення екосистем та активного використання відновлювальних джерел енергії.

Недосконалі правові фактори обмежують інвесторів та громади у використанні ресурсів. Варто удосконалити законодавчу базу щодо земельних відносин, забезпечити прозорість реєстрації майна та створити механізми захисту інвестицій.

Проведений SWOT та PESTEL-аналіз дозволяє зробити наступні висновки:

1. Комплексність викликів: воєнний стан створює одночасно політичні, економічні, соціальні, екологічні та правові виклики, які взаємопов'язані та потребують системного підходу.
2. Міжнародна підтримка як ключовий ресурс: усі категорії аналізу підкреслюють важливість залучення міжнародної фінансової, технічної та експертної допомоги.
3. Роль інновацій: технології та зелена енергетика здатні змінити динаміку розвитку сільських територій, але потребують значних інвестицій.
4. Локальні громади як центр стійкості: соціальна згуртованість громад може стати основою для відновлення навіть у складних умовах війни.
5. Необхідність реформ: оновлення правової бази та адаптація до міжнародних стандартів сприятиме інтеграції України в глобальні ринки та залученню інвестицій.

Стратегічними пріоритетами на сьогодні є:

- відновлення інфраструктури (розмінування, дороги, енергетика);
- підтримка соціальної сфери (освіта, медицина, психологічна допомога);
- розвиток інновацій та технологій;
- інтеграція екологічної стійкості у всі процеси;
- реформування законодавства для стимулювання інвестицій та захисту прав громад.

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження підтверджує, що сталий розвиток сільських територій України стикається з численними викликами, які мають соціальний, економічний та екологічний характер. Зокрема, війна, демографічна криза та екологічна деградація створюють нові ризики для розвитку цих територій.

Орієнтація на інноваційні технології, екологічну стійкість та соціальну згуртованість є пріоритетним напрямом для відновлення та розвитку сільських громад. Застосування новітніх технологій дозволить підвищити продуктивність аграрного сектору, зберігаючи природні ресурси та зменшуючи екологічний вплив.

Створення умов для утримання молоді в сільській місцевості, покращення якості життя населення та забезпечення доступу до базових послуг є необхідними передумовами для запобігання подальшій демографічній кризі та соціальній нерівності.

Успішна реалізація стратегії сталого розвитку, розроблених із врахуванням SWOT- і PESTEL-аналізу, здатна забезпечити стійкість сільських територій навіть у складних умовах воєнного стану. Це створить передумови для відновлення сільських територій та закладе основи для їх сталого розвитку в майбутньому.

Література

1. Brundtland G. H. Our Common Future-Call for Action. *Environmental Conservation*. 1987. № 14. P. 291-294. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0376892900016805>.

2. Du Pisani J. A. Sustainable development – historical roots of the concept. *Environmental Sciences*. 2006. Vol. 3(2) P. 83-96. DOI: <https://doi.org/10.1080/15693430600688831>.
3. Абрам'юк І. Аналіз стану та перспектив сталого сільського розвитку в Україні у контексті Євроінтеграції (Аналітична записка). Агрополітичний звіт. Німецько-український агрополітичний діалог. Київ, квітень 2023 року. URL: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/Agrarpolitische_Berichte/APD_Abramiuk_UA.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.11.2024).
4. Бойківська Г., Гончар С. Дослідження проблем забезпечення сталого розвитку сільських територій. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 9(37). С. 147-157. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-147-157](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-147-157).
5. Fedchyshyn D., Ignatenko I., Chyryk A., Danilik D. State regulation of sustainable development of rural areas in the system of food security of Ukraine. *Visions for Sustainability*. 2023. Vol. 20. P. 1-23. URL: <https://ojs.unito.it/index.php/visions/article/view/7731> (дата звернення: 11.11.2024).
6. Sustainable rural development. Have to promote sustainability in rural areas. URL: <https://esmartrecycling.com/blog/sustainable-rural-development-how-to-promote-sustainability-in-rural-areas> (дата звернення: 12.11.2024).
7. Томашук І., Томашук І. Розвиток сільських територій України з урахуванням євроінтеграційного поступу держави. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 7. С. 40-49. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-7-6>.
8. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання : монографія / Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Хом'юк Н. Л. та ін. ; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 514 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22187> (дата звернення: 12.11.2024).
9. Богданов Д. С. Завдання сталого розвитку сільських територій. *Агросвіт*. 2017. № 7. С. 60-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2017_7_11 (дата звернення: 13.11.2024).
10. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2024).
11. Гуторов О. І., Гуторова О. О. Методологічні принципи та способи розробки стратегії соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. *Аграрні інновації*. 2023. № 18. С. 234-240. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrno_2023_18_35 (дата звернення: 15.11.2024).
12. Степанець І. Аналіз інструментів стратегічного планування для розвитку сільського господарства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. № 4. С. 115-118. URL: <https://heraldes.khmnpu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/229> (дата звернення: 15.11.2024).
13. Вдовічен А. А., Татарин А., Дума О. PEST та SWOT-аналіз соціально-економічного розвитку карпатського економічного району. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2016. Вип. 2. С. 57-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2016_2_8 (дата звернення: 15.11.2024).
14. Бабенко К. Є. SWOT-аналіз території як передумова формування стратегічного бачення її економічного розвитку. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 126-130. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.6.126.
15. Гарастовська А., Петухова О. Формування маркетингових стратегій розвитку підприємств молочної галузі за допомогою SWOT-аналізу та PEST-аналізу. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-56>.
16. Тимошенко М. М. Застосування інструментів стратегічного управління для визначення орієнтирів розвитку сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 30. Ч. 3. С. 84-89. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/20.pdf (дата звернення: 16.11.2024).

References

1. Brundtland, G.H. (1987), "Our common future: Call for action", *Environmental Conservation*, no. 14, pp. 291-294, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0376892900016805>.
2. Du Pisani, J.A. (2006), "Sustainable development – Historical roots of the concept", *Environmental Sciences*, Vol. 3(2), pp. 83-96, DOI: <https://doi.org/10.1080/15693430600688831>.
3. Abramuk, I. (2023), *Analiz stanu ta perspektyv staloho silskoho rozvytku v Ukraini u konteksti Yevrointehratsii (Analichna zapyska)* [Analysis of the state and prospects of sustainable rural development in Ukraine in the context of European integration (Analytical note)], available at: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/Agrarpolitische_Berichte/APD_Abramiuk_UA.pdf?utm_source=chatgpt.com (access date November 11, 2024).

4. Boikivska, H. and Honchar, S. (2024), "Research on the problems of ensuring sustainable development of rural areas", *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, no. 9(37), pp. 147-157, DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-147-157](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-147-157).
5. Fedchyshyn, D., Ignatenko, I., Chyryk, A. and Danilik, D. (2023), "State regulation of sustainable development of rural areas in the system of food security of Ukraine", *Visions for Sustainability*, Vol. 20, pp. 1-23, available at: <https://ojs.unito.it/index.php/visions/article/view/7731> (access date November 11, 2024).
6. Sustainable rural development. How to promote sustainability in rural areas, available at: <https://esmartrecycling.com/blog/sustainable-rural-development-how-to-promote-sustainability-in-rural-areas> (access date November 12, 2024).
7. Tomashuk, I. and Tomashuk, I. (2023), "Development of rural areas of Ukraine considering the European integration progress of the state", *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, no. 7, pp. 40-49, DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-7-6>.
8. Pavlikha, N.V., Tsymbaliuk, I.O., Khomiuk, N.L. et al. (2022), *Bezpeka staloho rozvytku rehioniv ta terytorialnykh hromad Ukrainy na zasadakh inkluzyvnoho zrostannia* [Security of sustainable development of regions and territorial communities of Ukraine based on inclusive growth], monograph, Lesya Ukrainka Volyn National University, Vezha-Druk, Lutsk, Ukraine, 514 p., available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22187> (access date November 12, 2024).
9. Bohdanov, D.S. (2017), "Tasks for sustainable development of rural areas", *Ahrosvit*, no. 7, pp. 60-62, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2017_7_11 (access date November 25, 2024).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Order "Strategy for the development of agriculture and rural areas in Ukraine until 2030" dated 15.11.2024 no. 1163-p, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text> (access date November 25, 2024).
11. Hutorov, O.I., and Hutorova, O.O. (2023), "Methodological principles and ways of developing a strategy for socio-ecological-economic development of rural areas", *Ahrarni innovatsii*, no. 18, pp. 234-240, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrno_2023_18_35 (access date November 15, 2024).
12. Stepanets, I. (2024), "Analysis of strategic planning tools for agricultural development", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 4, pp. 115–118, available at: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/229> (access date November 15, 2024).
13. Vdovichen, A.A., Tatoryn, A. and Duma, O. (2016), "PEST and SWOT-analysis of socio-economic development of the Carpathian economic region", *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, Iss. 2, pp. 57-74, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2016_2_8 (access date November 15, 2024).
14. Babenko, K.Ye. (2020), "SWOT analysis of the territory as a prerequisite for forming a strategic vision of its economic development", *Ekonomika ta derzhava*, no. 6, pp. 126-130, DOI: 10.32702/2306-6806.2020.6.126.
15. Harastovska, A., and Pietukhova, O. (2023), "Formation of marketing strategies for the development of dairy enterprises using SWOT and PEST analysis", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 57, DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-56>.
16. Tymoshenko, M.M. (2018), "Application of strategic management tools to identify development guidelines for rural areas", *Naukovyi visnyk Uzhorodskoho natsionalnoho universytetu*, Iss. 30, Part 3, pp. 84-89, available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/20.pdf (access date November 16, 2024).

Цвігун І.А.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Мета. Дослідження сучасних проблем та перспектив сталого розвитку сільських територій України в умовах військових дій, а також визначення стратегічних орієнтирів їх відновлення та розвитку на основі SWOT та PESTEL аналізу.

Методика дослідження. У рамках даного дослідження використано системний підхід, загальні та спеціальні наукові методи. Метод наукової абстракції використано для виявлення ключових концептуальних положень сталого розвитку сільських територій в умовах воєнного стану та формулювання наукової гіпотези; контент-аналіз – для аналізу літературних джерел, нормативних документів, стратегій розвитку та результатів попередніх досліджень у галузі сталого розвитку; метод покрокового алгоритму – для структурування процесу проведення SWOT і PESTEL аналізу, що дозволило систематизувати дані щодо внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на сільські громади; формально-логічний метод – для здійснення теоретичних узагальнень, обґрунтування обраної методології дослідження та формулювання висновків; методи аналізу та синтезу – для систематизації наукових підходів до дослідження сучасних проблем сталого розвитку сільських територій та розробки практичних рекомендацій.

Результати дослідження. Встановлено критичну важливість сталого розвитку сільських територій в умовах військових дій для забезпечення національної продовольчої безпеки та

стабільності. SWOT та PESTEL-аналіз дозволили визначити стратегічні можливості, такі як підтримка міжнародних донорів, євроінтеграційні процеси, та загрози, пов'язані з політичною нестабільністю і тривалими військовими діями.

Наукова новизна результатів дослідження. Здійснено комплексну оцінку взаємозв'язків між внутрішніми ресурсами громад і зовнішніми факторами, що формують їхній потенціал у кризових умовах. Застосовано інтегрований підхід на основі SWOT та PESTEL аналізу для стратегічного планування сталого розвитку сільських територій України в умовах військових дій.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати можуть бути використані для розробки державних та регіональних стратегій сталого розвитку сільських територій. Рекомендації дослідження сприятимуть ефективному розподілу ресурсів, відновленню інфраструктури та формуванню довгострокових програм розвитку сільських громад з урахуванням сучасних викликів.

Ключові слова: сталий розвиток, сільські території, військові дії, стратегічне планування, SWOT-аналіз, PESTEL-аналіз, соціально-економічний розвиток.

Tsvihun I.A.

MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF MILITARY OPERATIONS

Purpose. The aim of the article is to research the modern problems and prospects of sustainable development of rural areas of Ukraine in conditions of military operations, as well as determination of strategic guidelines for their restoration and development based on SWOT and PESTEL analysis.

Methodology of research. Within the framework of this study, a systematic approach, general and special scientific methods were used. The method of scientific abstraction was used to identify key conceptual provisions of sustainable development of rural areas in conditions of martial law and to formulate a scientific hypothesis. Content analysis was used to analyse literary sources, regulatory documents, development strategies and results of previous research in the field of sustainable development. The step-by-step algorithm method – to structure the process of conducting SWOT and PESTEL analysis, which allowed to systematize data on internal and external factors of influence on rural communities. Formal and logical method was used to make theoretical generalizations, substantiate the chosen research methodology and formulate conclusions. Methods of analysis and synthesis were used for systematization the scientific approaches to the study of modern problems of sustainable development of rural areas and development of practical recommendations.

Findings. The critical importance of sustainable development of rural areas in conditions of military operations was established for ensuring national food security and stability. SWOT and PESTEL analysis allowed identifying strategic opportunities, such as support from international donors, European integration processes, and threats associated with political instability and prolonged military operations.

Originality. A comprehensive assessment of the relationships between internal resources of communities and external factors that shape their potential in crisis conditions was carried out. An integrated approach based on SWOT and PESTEL analysis was applied for strategic planning of sustainable development of rural areas of Ukraine in conditions of military operations. This study will contribute to informed decision-making in the field of rural management and the development of strategies that will ensure their restoration and development in the long term.

Practical value. The obtained results can be used to develop state and regional strategies for the sustainable development of rural areas. The research recommendations will contribute to the effective allocation of resources, infrastructure restoration, and the formation of long-term programs for the development of rural communities, taking into account modern challenges.

Key words: sustainable development, rural areas, military operations, strategic planning, SWOT analysis, PESTEL analysis, social and economic development.